

До
Министър председателя на Република България
акад. Николай Денков

копие:
Министъра на околната среда
и водите на Република България
Юлиян Попов

Министъра на земеделието
на Република България
Кирил Вътев

ОТВОРЕНО ПИСМО

Уважаеми господа,

Ние - експертите, учените и природолюбителите от Коалиция "За да остане природа в България", искаме да изразим твърдата си позиция за необходимостта от прекратяване на субсидиите за сезонна паша (пасторализъм) в националните ни паркове. Това е ключово за опазването на алпийските тревни местообитания и планинските езера и торфища на територията на страната ни, които и без това са под сериозното влияние на климатичните промени и антропогенния натиск. Подпомагането на животновъдите може да става в други региони и/ли като се вдигне процентно субсидирането по други мерки.

Припомняме, че мярката Пасторализъм бе предложена именно от експерти от НПО и БАН преди повече от 25 години с цел да се опазят откритите площи в Национален парк "Централен Балкан", които намаляваха поради обрастването с дървесна и храстова растителност, главно сибирската хвойна.

Още към 2014-2015 г. обаче става ясно, че вместо да поддържа тези открити високопланински площи, мярката е нанесла щети върху субалпийските и алпийските тревни местообитания, торфища и езера. Причината - заради субсидиите във високите части на планините се появи икономически интерес и започнаха да пасат много повече животни, отколкото пасищата могат да изхранят, вкл. и породи, които никога не са използвали такъв тип тревни ресурси¹. Допълнително, многото животни използват активно и замърсяват водните ресурси в планините.

Изрично трябва да се отбележи, че тази субсидия е предложена и осъществявана само и единствено като екологична мярка за опазването на биоразнообразието

---

1 "По-крупните фермери са бенефициенти по програмата „Пасторализъм“ на ПРСР и получават субсидии на глава добитък, като икономическият им интерес диктува отглеждането на по-рентабилни месодайни породи, вкл. чуждоземни. Традиционните местни породи са изместени, напр. автохтонната порода - каракачанската овца, която традиционно е пасяла в парка преди 2007г. Като правило – по-едрите фермери се сдобиват с разрешително за паша за преобладаващата част от разрешените за пашуване в парка територии, за сметка на дребните фермери." - [Из Проект на план за управление на НП Пирин за периода 2014-2023](#)

на Националните паркове. И за съжаление тя се оказа **изцяло неадекватна**, както като намерения, така и като съдържание за опазване на биоразнообразието на Националните паркове:

- нито кравите, нито овцете пасат хвойна и така нито повлияха, нито има шанс да повлияят на нейното разпространение по откритите пространства;

- нормите за натоварване на пасищата в Националните паркове – 50 крави/100 ха, се оказа, че неколкосткратно превишават капацитета на бедното алпийско пасище. За да е устойчива пашата, плътността на животните трябва да е в пъти по-ниска;

- мярката приравнява всички най-различни типове пасища в трите Национални парка и изисква навсякъде да се пасе минимум 90 дни, което води до преизпасване на голяма част от тях, особено на по-бедните и сухите;

- мярката не подпомага въобще структурите на трите Национални парка, чиито експерти вместо да се занимават с контрол на браконieri и незаконни МПС, трябва да гонят крави от езера и гори. Припомняме, че в Рила и Пирин има над 400 ледникови езера, в които е забранено къпането на хора и няма как МОСВ с наличните си пазачи да охранява всички тях.

- мярката има единствено положителен социален ефект, но това не трябва да става за сметка на Националните паркове и би могло да се помисли как животновъдите да бъдат субсидирани без да увреждат природата.

Специалната субсидия за паша на животни в Националните паркове привлече в тях животновъди от цялата страна, някои от които пътуват до тях от другия край на България с хиляди животни. Така броят на кравите в НП Централен Балкан се увеличава от **500** (през 2006 год.) на **8045** (през 2022 год.), а в Рила от **396** (през 2006 год.) на **8338** (през 2022 год.).

През последните години неправителствени организации, а и експерти на МОСВ, са правили многобройни опити да обсъдят възможностите за промяна на мярката, така че тя да не оказва негативно влияние върху природата. За съжаление, експертите на Министерството на земеделието досега винаги категорично са отказвали да дискутират нейното прилагане и евентуална промяна.

В [статията си](#), посветена на бъдещето на подмярката Пасторализъм, експертите фитоценолози Чавдар Гусев, Росен Цонев и Мариус Димитров представят доказателства за извода, че 10 години прилагане на мярката, са довели до преизпасване², прекомерно утъпкване и нитрификация на почвата, намаляване на биоразнообразието сред местните растителни видове и дори замяната им с рудерални, толерантни към новите условия в местообитанията. Причината за негативните ефекти според тях е основно неадекватната оценка на пасищния потенциал и липсата на специализирани планове за паша. Допълнително, с увеличаване на надморската височина, дължината на вегетационния сезон и продуктивността на растителните съобщества намаляват, което ги прави все по-непригодни за паша.

Проблемите, които субсидираната сезонна паша нанася на ценните местообитания в алпийския и субалпийски пояс, се констатират и от дирекциите на Националните паркове³. Става дума не само за пасища, но и за олиготрофните и дистрофни

2 Всъщност това не е прецедент. Различни проучвания от средата и края на миналия век (Стефанов 1948г.; Стоянов 1964; Бондев 1991) показват, че деградацията на алпийските и субалпийски пасища и вторичното разпространение на обикновения картъл са следствия именно от прекомерната паша и са широко разпространено явление във всички български планини.

3 Например проекта на НП Пирин за подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на Защитена зона BG0000209 „Пирин“

езера – химичния състав на водата в тях се променя заради повишения вток на биогенни елементи, ерозията и разрушаване на бреговете. Тези проблеми са резултат най-вече от пасуващите стада от едри породи говеда край бреговете на езерата (например Спанополските езера, Рибното, Окото, ез. Безбог и др.).

През последните години, природозащитните организации повдигахме многократно въпроса за нуждата от спиране на субсидирането на сезонната паша в алпийските и субалпийски пасища в защитени територии и зони.

Така например през **октомври 2021 г.**, инициативата "Зелени закони" публикува [подробна статия по проблема със субсидираната паша](#), от която става ясно, че освен екологичните несъответствия, при прилагането на мярката има и много технически проблеми – например капацитетът на пасищата е сериозно надценен. "Големи открити площи са означени като пасища преди 30 години в картата на възстановената собственост (КВС) и в следствие в кадастъра без реална връзка с положението на терена. Така например почти цялото Голямо спано поле е в два кадастрални номера 56839.103.4 и 56839.104.36, с обща площ около 15 000 декара, които са декларирани като земеделски земи с начин на трайно ползване „високопланинско пасище“. За пасищата плана за управление на НП Пирин дава норма от 1 крава на 20 декара. Тоест тук теоретично могат да пасат 750 крави. Но по-голямата част от тези площи, вкарани и в кадастъра като „високопланинско пасище“ са покрити със скали, сипеи и гъсталак от хвойна, клек и борове", се казва в статията.

През **март 2022-ра** година Българското дружество за защита на птиците обяви, че [Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г. не отговаря на европейските природозащитни цели](#). Един от доводите им беше именно допускането мярката Пасторализъм да продължи при това с изключително висок бюджет въпреки научните данни за нанесените чрез нея щети на алпийските тревни местообитания.

Две жалби срещу мярката пасторализъм **бяха депозирани до Европейската комисия**. Първата бе прекратена от Европейската комисия на основание пет направени забележки към Министерството на земеделието от Европейската комисия, с които министерството е обещало да се съобрази⁴, но не го е направило. В една от тях ЕК директно казва – "Поради потенциалното ѝ отрицателно въздействие върху обхванатите тревни местообитания, България следва да обмисли възможността за премахване на интервенцията от националните паркове"⁵. Втората жалба е приета за разглеждане от ЕК преди няколко месеца и следи също как целия Стратегически план започва да се прилага без да има приета екологична оценка.

През **ноември 2022-ра** година от Коалиция "За да остане природа в България" поискахме [Министърът на околната среда и водите да не допусне мярката за финансиране "пасторализъм" да се прилага в националните паркове, защото тя води до увреждане на тревните местообитания и езерата в планините и така прилагането ѝ е в нарушение на чл. 21 на Закона за защитените територии, както и на Закона за биологичното разнообразие](#).

---

4 https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-07/observation-letter-comments-bulgaria_bg.pdf

5 точки 239-243,

Днес се налага да се обърнем към Министър председателя на Република България и Министрите на земеделието и околната среда с апел да се премахнат субсидиите за пашуване на селскостопански животни в трите национални парка, а животновъдите да бъдат компенсирани чрез увеличаване на субсидиите за пашуване на територията на цялата страна⁶.

Бихме искали да уведоим Министър председателя, че Министерството на земеделието е стартирало прилагането на Стратегическия план за земеделието без изискванията се по българското и европейското екологични законодателства завършена процедура по екологична оценка и оценка за съвместимост и това може да има сериозни последствия за целия Стратегически план!

Националните паркове са ключови територии за опазването на природата на България и в случай, че субсидираното им увреждане не бъде прекратено, ние заявяваме твърдото си намерение да поддържаме както жалбата до Европейската комисия, така и да заведем съответна жалба в българските съдилища.

За контакти: Стефан Аврамов, "Зелени Закони", 0877511577

В коалицията „За да остане природа в България“ членуват Асоциация на парковете в България, Българската асоциация за алтернативен туризъм, Българското дружество за защита на птиците, Българското дружество по фитоценология – 2001, Българска федерация по катерене и алпинизъм, Българска федерация по спелеология, Българската фондация „Биоразнообразие“, Грийнпийс България, Екологично сдружение „За Земята“, Инициативата „Зелени закони“, Информационния и учебен център по екология, Народно читалище „Бъдеще Сега“, Сдружение „Агролинк“, Сдружение „Белият бряг“, Сдружение за дива природа – БАЛКАНИ, Сдружение „Природа назаем“, СНЦ „Зелени Балкани“, Сдружение „Природен Фонд“, клуб UNESCO към Студентски съвет на СУ „Св. Кл. Охридски“, Софийско гражданско сдружение „Щастливеца“, гражданска група „Да спасим Иракли“, „Граждани за Рила“, WWF България. Коалицията е подкрепена от още над 50 организации, групи и инициативи. <http://forthenature.org>

---

6 С изключение на трите национални парка и алпийските пасища в останалите защитени зони.